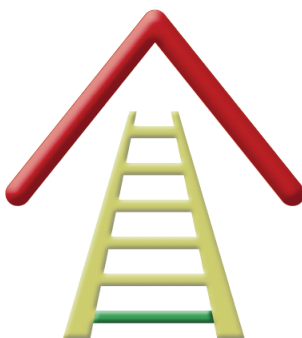

De woonladder in de subregio Bommelerwaard

Voorstel en advies voor een sluitend netwerk voor
huisvesting van kwetsbare woningzoekende

De Woonladder

©logo: regio rivierenland

Miriam van Asseldonk
Eline van Kessel

februari 2012 / definitief

Bloei Advies & Ontwikkeling bv
't Oosteneind 1^E - 4158 CA Deil
Postbus 9 - 4190 CA Geldermalsen
T: 0345 633 867
W: www.bloei.com
E: info@bloei.com
T: @Bloei

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	5
1.1 inleiding.....	5
1.2 doelstelling.....	5
1.3 doelgroepen.....	6
1.4 aanpak.....	6
2. De Woonladder.....	7
2.1 inleiding.....	7
2.2 inhoud.....	7
2.3 stand van zaken Rivierenland.....	7
2.3 stand van zaken regio Den Bosch (Brabant-noord).....	9
2.4 tijdelijk verblijf.....	11
3. Huidige situatie in Bommelerwaard.....	13
3.1 situering.....	13
3.2 kwetsbare doelgroepen.....	13
3.3 organisatorische inbedding.....	14
3.4 treden van de woonladder.....	15
3.5 rollen en taken.....	16
3.6 tijdelijk verblijf.....	17
4. Gewenste situatie.....	19
4.1 inleiding.....	19
4.2 de toekomstige woonladder in de Bommelerwaard.....	19
4.2 voorwaarden.....	22
4.3 kortdurend verblijf.....	23
Bijlage 1: lijst met afkortingen.....	27
Bijlage 2: relatieschema.....	29
Bijlage 3: overzicht vormen van woningtoewijzing.....	31
Bijlage 4: OGGZ- en regionale woonladder.....	33
Bijlage 5: kwantitatieve gegevens.....	37
Bijlage 6: Tienermoeders in Bommelerwaard.....	41

1. Inleiding

1.1 inleiding

Door de woningcorporaties in de Bommelerwaard en de twee gemeenten Zaltbommel en Maasdriel is het initiatief genomen om voor deze subregio een systematiek te ontwikkelen voor de opvang van de groep kwetsbare woningzoekenden. Het gaat daarbij op de eerste plaats om de groep die terugvalt op openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGz) en/of maatschappelijke opvang (MO). Op de tweede plaats kijken we ook naar een bredere groep, die niet binnen de OGGz/MO opgevangen wordt, maar wel kwetsbaar is op de woningmarkt en vaak met spoed en/of tijdelijk een woning nodig heeft.

Expliciet is van belang dat de subregio niet opnieuw het wiel uitvindt, maar gebruik maakt van de ervaringen die inmiddels in de regio Rivierenland zijn opgedaan. Het is wenselijk om aan te sluiten bij de daar gebruikte systematiek, waarbij vanzelfsprekend rekening wordt gehouden met de eigen inkleuring van de Bommelerwaard. De Bommelerwaard is een bijzonder gebied dat zich kenmerkt door haar kleinschaligheid en door haar ligging tussen de rivieren. Het is een bestuurlijke subregio van de grotere regio Rivierenland. De focus van de Bommelerwaard ligt deels bij Rivierenland, en deels bij de regio Den Bosch. Dat uit zich bijvoorbeeld in wet- en regelgeving en financieringsstromen. De Bommelerwaard hoort deels bij de regio Rivierenland en deels bij Den Bosch. Dat zorgt voor een ingewikkelde positie van de subregio. Het opzetten van (een vorm van) de woonladder in de Bommelerwaard vraagt daarom inzet en tijd om met name goede afstemming tussen partijen te realiseren en te komen tot concrete afspraken.

1.2 doelstelling

De doelstelling luidt als volgt:

Het ontwikkelen van een passende systematiek voor de subregio Bommelerwaard voor de opvang van de groep kwetsbare woningzoekenden op basis van de uitgangspunten van de 'woonladder'.

Hierbij is het van belang dat de gekozen systematiek gedragen wordt door de verantwoordelijke partijen, te weten de corporaties, de twee gemeenten en betrokken zorgorganisaties en dat er helderheid is over rollen, taken, afspraken en financiële consequenties.

Vragen die beantwoord, besproken en afgestemd moeten worden, zijn onder meer:

- Welke doelgroepen onderscheiden we voor de diverse treden van de woonladder?
- Welke omvang hebben de groepen en in hoeverre zijn voorzieningen als begeleiding bij wonen per groep te onderscheiden?
- Wat is de rol van de verschillende partijen, in het bijzonder de gemeenten, de woningcorporaties, OGGz/MO in Rivierenland en centrumgemeente Den Bosch?
- Welke maatschappelijke partners participeren in de ondersteuning/begeleiding?
- Hoe verdelen we de interne en externe kosten van het optuigen van de ladder?
- Voor welke onderdelen van de woonladder is samenwerking binnen c.q. buiten de Bommelerwaard wenselijk en praktisch?

Daarnaast is het doel om ook een handreiking te bieden voor de opvang van doelgroepen die niet binnen de maatschappelijke opvang vallen, maar wel behoefte hebben aan een tijdelijke of urgente woning.

1.3 doelgroepen

In dit project gaat 't om een brede schakering aan doelgroepen, die met elkaar gemeen hebben dat het kwetsbare doelgroepen zijn, die hulp nodig hebben bij het wonen, en waarbij meestal sprake is van urgente, tijdelijke en/of complexe situaties.

Binnen de OGGz/maatschappelijke opvang is er sprake van een doelgroep die gekenmerkt wordt door haar multiproblematiek. Hierbij kan gedacht worden aan schulden, huiselijk geweld, overlast, vervuiling, verslavingen, eventueel in combinatie met psychische beperkingen. Ook tienermoeders en slachtoffers van loverboys horen tot deze kwetsbare doelgroep.

Een tweede doelgroep waaraan dit project aandacht besteed is de doelgroep die behoefte heeft aan urgente, tijdelijke huisvesting. Het gaat bijvoorbeeld om mensen die te maken hebben met echtscheidingen, faillissementen/gedwongen verkoop van woningen, mensen die tijdelijk hun huis moeten verlaten, maar bijvoorbeeld ook om kenniswerkers en arbeidsmigranten. In dit project gaan we verder niet in op de huisvesting van tijdelijke arbeidsmigranten. Dit vraagt om een eigen beleid en aanpak.

1.4 aanpak

In onze aanpak maken we op inhoudelijk terrein gebruik van de kennis en informatie die in Rivierenland ontwikkeld is. Waar nodig wordt deze aangepast aan de subregionale wensen en situatie. We richten ons vooral op het betrekken van de juiste organisaties, het organiseren van draagvlak en een gezamenlijke visie, en op het maken van heldere afspraken met betrokken organisaties.

De aanpak leidt tot onderliggende rapportage die bestaat uit een toelichting op de woonladder en de invulling daarvan in de regio's Rivierenland en Den Bosch, een analyse van de situatie in de Bommelerwaard en een voorstel voor de gewenste situatie, inclusief organisatorische en financiële randvoorwaarden. In de uitwerking maken we daarnaast een doorkijk naar de mogelijkheden voor de realisatie van woonvormen voor mensen die urgent en meestal tijdelijk een woning nodig hebben.

Bij de uitwerking van dit project is een projectgroep actief bestaande uit vertegenwoordigers van de gemeenten, de corporaties, zorgaanbieder en de ketenregisseur OGGz/MO, onder leiding van Bloei Advies & Ontwikkeling. Daarnaast is er een stuurgroep, bestaande uit de manager Wonen van De Kernen en de directeur Wonen van Woonlinie. Terugkoppeling vindt plaats naar de verantwoordelijke wethouders van beide gemeenten en naar woningstichting Maasdriel.

2. De Woonladder

2.1 inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat de woonladder inhoudt en waarom deze ontwikkeld is. Vervolgens zoomen we in op de situatie in Rivierenland en Den Bosch en de organisatorische inbedding van de woonladder in beide regio's. Dit inzicht is nodig om te kunnen komen tot heldere keuzes voor de aanpak in de Bommerwaard en om te begrijpen waar de huidige knelpunten in de afstemming liggen.

2.2 inhoud

De Woonladder is er op gericht om dak- en thuisloosheid tegen te gaan, huisuitzettingen te voorkomen en een sluitend systeem te realiseren waarbij niemand buiten de boot valt. De maatschappelijke opvang is natuurlijk breder en richt zich ook op vormen van dagbesteding en nachtopvang. In het kader van dit project richten we ons vooral op de keten 'wonen' binnen de maatschappelijke opvang.

Het is lastig om een onderscheid te maken in doelgroepen, want veelal is er sprake van multiproblematiek. Hierbij kan gedacht worden aan schulden, huiselijk geweld, overlast, vervuiling, verslavingen, eventueel in combinatie met psychische beperkingen. Een bijzondere kwetsbare groep in deze zijn de tienermoeders, voor zover zij behoefte hebben aan eigen huisvesting. Naarmate mensen lager op de woonladder terecht komen, is de problematiek vaak complexer en lastiger om bij te sturen. Ook is er soms sprake van zorgmijding. Vaak komen er meerdere hulpverleners over de vloer (sociale dienst, maatschappelijk werk, woonconsulenten) en is er sprake van een WMO of zelfs AWBZ-indicatie.

Binnen de keten 'wonen' kunnen we een onderscheid maken tussen de maatregelen die er op zijn gericht om mensen in de eigen woning te laten wonen en op maatregelen/voorzieningen die, als dat niet meer kan, gericht zijn op een tijdelijk of permanent verblijf elders in een aangepaste voorziening. Bij tijdelijke situaties is het streven dat mensen weer terugkeren naar een permanente zelfstandige woonsituatie. Dat zal alleen niet altijd lukken. Omdat het uitgangspunt is dat niemand op straat hoeft te verblijven, moeten elders slaap- of verblijfplekken aanwezig zijn, bijvoorbeeld in de vorm van een sociaal pension, opvanghuis of wooncontainer.

Om een sluitende keten te realiseren, is het van belang dat er goede afspraken worden gemaakt over in-, door-, en uitstroom, over criteria voor verblijf en begeleiding, de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende partijen zijn en de financiën.

2.3 stand van zaken Rivierenland

inhoud

De Woonladder zoals die gebruikt wordt in Rivierenland, is een regionale variant op een landelijk ontwikkelde woonladder (zie bijlage 3). De Woonladder is ontwikkeld door OGGz/MO in samenspraak met de gemeenten, de corporaties en organisaties voor Maatschappelijke opvang. Voor de concrete invulling, zoals bijvoorbeeld voor tweede kansbeleid, de tussenvoorziening en beschermd wonen, zijn afspraken gemaakt tussen de corporaties en de maatschappelijke opvangorganisaties. Meer informatie over de stand van zaken is te vinden op

<http://www.regiorivierenland.nl/Programma/Aantrekkelijk/Wonen>.

De stand van zaken in Rivierenland is dat de woonladder een redelijk sluitend netwerk begint te vormen. Omdat sommige daklozen of dreigend daklozen meer hulp en met name onderdak nodig hebben, wordt begin 2012 gestart met twee bijzondere woonvormen. Dit zijn de tussenvoorziening in Culemborg en het begeleid wonen project in Tiel. Uitvoerder is de RIBW. Voor de absoluut onplaatsbare (dreigend) daklozen wordt nog gewerkt aan een onderste trede: wooncontainers of een vergelijkbare oplossing. Een aantal gemeenten in de regio spreekt daarover met corporaties en relevante zorgorganisaties.

organisatie

Voor de invulling van de woonladder in Rivierenland, geldt dat er een model is ontwikkeld binnen het OGGz/MO uitvoeringsprogramma. Dit is vervolgens opgenomen in het regionale Kwalitatieve Woonprogramma III als bijzondere opgave. Daarmee ligt de regie bij de Regio Rivierenland.

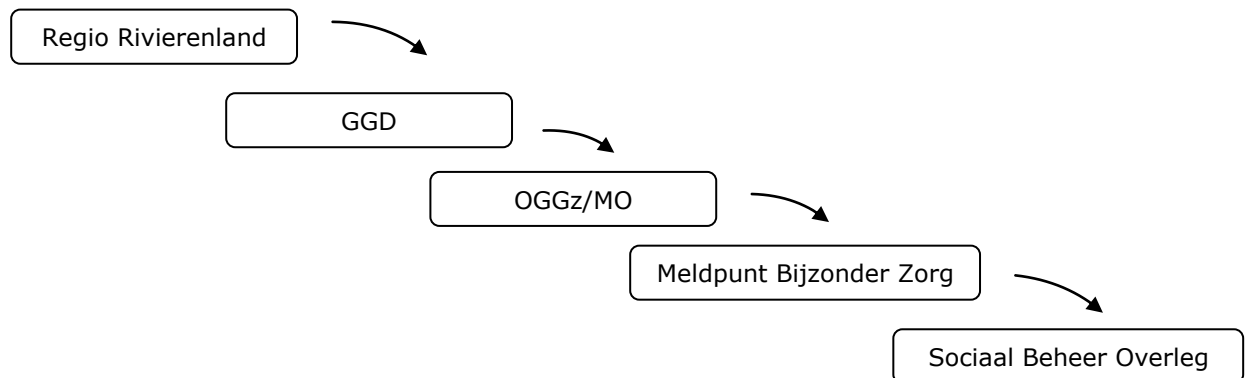
De Regio werkt met een bestuur en programmaraden rondom kernthema's, zoals 'Zelfredzaam'. Voor de samenhang en afstemming OGGz/MO bestaat er een projectgroep die rapporteert aan de programmaraad Zelfredzaam.

De verantwoordelijkheid voor het Uitvoeringsprogramma OGGz/MO is door de Regio ondergebracht bij de GGD. Het gaat hier vooral om beleid- en ketenregie. De werkelijke uitvoeringstaken worden onder andere gedaan door de GGD (Meldpunt Bijzondere Zorg), Iriszorg (Dagopvang daklozen) en de RIBW (Woonvormen binnen woonladder).

Het Meldpunt Bijzondere Zorg is onderdeel van de GGD en functioneert bij meldingen als vangnet (onderzoek, regie op gezamenlijke aanpak, toeleiding naar reguliere zorg). In veel gemeenten is het meldpunt, vanuit deze taak, actief als coördinator van een lokaal sociaal beheer overleg, zo ook in de gemeente Zaltbommel. Zo nodig worden zwaardere middelen ingezet zoals specifiek casusoverleg en bemoeizorg. Het meldpunt vervult daarmee een belangrijke verbindende schakel in de organisatie van de OGGz/MO.

In schema:

Een belangrijk beleidskader hier is het KWP3. Deze is richtinggevend voor zowel het kwantitatieve als kwalitatieve woningbouwbeleid voor de gemeenten in de Regio Rivierenland. Binnen dit kader zijn ook concrete thematische afspraken gemaakt. Dak- en thuislozen is er daar een van. De afspraken hierover zijn hetzelfde als in het KWP 2 (2008 – 2011). Hierin staat beschreven dat in samenwerking met gemeenten en woningcorporaties de regio het uitvoeringsprogramma OGGz/MO Rivierenland 2008-2011 heeft opgesteld. Het programma richt zich specifiek op het bieden van ondersteuning aan sociaal kwetsbare groepen. De actieve inzet op preventie, opvang en signalering maken onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma. De woonladder biedt hiervoor enkele handvaten.

"Het doel van het uitvoeringsprogramma is het effectief tegengaan van maatschappelijke uitsluiting en dakloosheid door inzet van een vangnet, door terug geleiding naar reguliere maatschappelijke structuren en -voorzieningen en door beïnvloeding van de factoren die uitsluiting en dakloosheid veroorzaken." [Uitvoeringsprogramma OGGz/MO Rivierenland 2008-2011, p. 3]

Binnen het uitvoeringsprogramma wordt gewerkt met het principe 'niemand over de schutting'. Dit houdt in dat de gemeenten en woningcorporaties binnen de regio streven naar een eenduidige aanpak. Op deze manier hopen zij te voorkomen dat mensen uit de sociaal kwetsbare groep van het kastje naar de muur worden gestuurd.

financiën

De financiering van de OGGz/MO, en daarvan afgeleid de invulling van de woonladder, is een complexe mix van middelen afkomstig van:

- gemeenten
- centrumgemeente Nijmegen
- corporaties
- provinciale subsidie (loopt in 2011 ten einde)

2.3 stand van zaken regio Den Bosch (Brabant-noord)

inhoud

De centrale gedachtegang binnen de OGGz/MO is in den Bosch: maatschappelijke uitval, waaronder dakloosheid moet zo veel mogelijk worden voorkomen (preventie, lokale zorgnetwerken, etc.). Lukt dat niet dan moeten er opvangvoorzieningen zijn die voorkomen dat mensen op straat verblijven en overlast veroorzaken. Na opvang volgt zo mogelijk herstel van normaal burgerschap. Daarbij is nazorg nodig. De taken van de lokale gemeenten liggen vooral aan de preventiekant en de nazorgkant.

De gemeente Den Bosch heeft de mogelijke woonvormen van de bijzondere doelgroepen vormgegeven in een eigen variant op de woonladder. De bedoeling is dat deze ladder uiteindelijk regionale invulling krijgt. De woonladder bestaat uit de volgende treden:

- 5: zelfstandig wonen (short-stay-voorzieningen)
- 4: begeleid wonen
  - a. intensief
  - b. licht (dit behoort tot de urgentie plusregeling)
- 3: beschermd wonen
- 2: opvang, kliniek, detentie
- 1: straat of andere marginale verblijfplaats

Tussen de verschillende treden wordt een onderscheid gemaakt naar uiteenlopende gradaties van zorg, begeleiding en toezicht. De gedachte achter de verschillende treden is dat hoe lager op de ladder, hoe minder zelfstandigheid iemand aan kan en omgekeerd. Vanaf trede 3 wordt daadwerkelijk gesproken van wonen en neemt de behoefte aan zorg, begeleiding en toezicht geleidelijk aan af.

In het kader van de woonladder heeft de gemeente Den Bosch als belangrijkste taak het aanbieden van voorzieningen voor meervoudige zorg. Dit aanbod bestaat uit opvang voor harddrugsverslaafden, dak- en thuislozen en trajectbegeleiding vanuit het Centrum voor Trajectbegeleiding en Bemoeizorg (CvTB). De regiogemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor het aanbod van voorzieningen voor preventie, (vroeg)signalering/ screening, enkelvoudige zorg, meervoudige zorg voor de overige groepen (bijvoorbeeld multiprobleemhuishoudens) en nazorg.

In de stad Den Bosch bestaat een urgentie plusregeling. Deze regeling is bedoeld om te zorgen voor uitstroombmogelijkheden vanuit de opvangvoorzieningen in Den Bosch naar een normale woning. Zowel de zorginstellingen als corporaties zijn erg tevreden over de uitvoering van de urgentie plusregeling. Echter is inmiddels gebleken dat de eerder vastgestelde 50 woningen die door de Bosche corporaties beschikbaar worden gesteld niet voldoende zijn om aan de vraag te voldoen.

organisatie

In de regio Den Bosch wordt de maatschappelijke opvang en OGGz meer centraal georganiseerd in en vanuit de stad 's-Hertogenbosch. Den Bosch vervult de functie van centrumgemeente en krijgt daarvoor ook budget vanuit het Rijk. Het Rijksbudget van Den Bosch bedroeg in 2009, 8,3 miljoen euro.

De centrumgemeente is verantwoordelijk voor de opvangvoorzieningen. Anders dan Nijmegen heeft den Bosch besloten de middelen in de eigen stad in te zetten. De gemeente Den Bosch maakt daarover afspraken met de lokale aanbieders zoals SMO Den Bosch, Juvans, Reinier van Arkel en Novadic-Kentron. Ambulante begeleiding wordt, voornamelijk door Reinier van Arkel, in de hele regio geboden. Dit valt onder het takenpakket van de lokale gemeenten in het kader van de WMO.

In Den Bosch is, voor de erg complexe situaties, het CvTB (Centrum voor Trajectbegeleiding en Bemoeizorg). Dit is vergelijkbaar met het Meldpunt Bijzondere Zorg in Rivierenland, maar lijkt zich te richten op het zwaarste deel van de doelgroep. Dit centrum is een samenwerkingsverband van Bosche zorginstanties namelijk, Reinier van Arkel, Novadic-Kentron, SMO en Juvans. Het CvTB werkt in opdracht van de gemeente. Er vindt samenwerking plaats op diverse leefgebieden, waaronder wonen.

Er is geen helderheid over welke voorzieningen toegankelijk zijn voor mensen die van buiten de stad Den Bosch komen. Het lijkt erop dat de meeste voorzieningen alleen klanten uit de stad Den Bosch toelaat. Op grond van uitspraken van de gemeente Den Bosch is de verwachting dat er pas vanaf 2014 meer helderheid is over de toegankelijkheid van de voorzieningen in de stad voor klanten uit de omliggende gemeenten.

financiën

Citaat uit een van de rapporten van Den Bosch:

"Rijksmiddelen uit de Decentralisatie uitkering MO/VB/OGGz worden ingezet voor de financiering van opvangvoorzieningen voor de regio in de centrum-gemeente. Er is geen ruimte om deze middelen daarnaast ook nog in de regio - gemeenten in te zetten."

2.4 tijdelijk verblijf

In bovenstaande paragrafen is ingegaan op de maatschappelijke opvang. Er is ook een toenemende groep die op zoek is naar (tijdelijke) woonruimte, maar daar moeilijk zelf in kan voorzien. Vaak is er wel sprake van sociaal-maatschappelijke problemen. Er ontstaat dan een grijs gebied tussen de maatschappelijke opvang/woonladder en een 'reguliere' vorm van tijdelijk wonen.

We hebben het over onder andere de volgende groepen:

- scheidings
- faillissementen / gedwongen verkoop van woningen
- arbeidsmigranten
- kenniswerkers (die tijdelijk in ons land verblijven, dan wel elders in het land wonen)
- mensen die tijdelijk hun huis moeten verlaten (bv. verbouwing, schade aan de woning)

Een deel van deze groep zoekt zelf een oplossing en verhuist naar familie of vrienden, vindt een tijdelijke woonruimte of vindt onderdak op een camping. Elders in 't land zijn inmiddels voorbeelden te vinden van short-stay-verblijven waar deze doelgroep een tijdelijke woonruimte kan huren (bv. Short-stay hotel in Dordrecht en Rotterdam). Wel is het van belang om heldere afspraken te maken over de instroom en uitstroom, huisregels en beheer.

In aantallen is de groep arbeidsmigranten naar verwachting het grootst. Het is tevens een groep die voor een groot deel niet ingeschreven staat in de gemeentelijke bevolkingsadministratie en waarvan niet bekend is hoe groot deze groep precies is. Uit eerder onderzoek is gebleken dat de subregio ongeveer 2000 arbeidsmigranten heeft, waarvan 10% zich permanent heeft gevestigd.

3. Huidige situatie in Bommelerwaard

3.1 situering

De Bommelerwaard is een bijzonder gebied. Het is een gebied met slechts een kleine 50.000 inwoners, verdeeld over 2 gemeenten met in totaal 23 kernen. Het is een scherp afgebakend gebied, omdat het is ingeklemd tussen de rivieren de Maas en de Waal. Een groot deel van het gebied is voornamelijk op Brabant georiënteerd, ondanks dat het deel uit maakt van de provincie Gelderland. Bijzonder is de variatie aan levensbeschouwelijke signatuur. Deze verschilt per kern, en bepaalt daarmee ook de cultuur van het dorp. De kerk speelt van oudsher in veel dorpen nog een belangrijke rol. Zaltbommel is een kleine stad, waar sprake is van klein stedelijke problematiek als het gaat om kwetsbare groepen en sociaal-maatschappelijke problemen.

In de Bommelerwaard zijn drie woningcorporaties actief, te weten Woningstichting Maasdriel, De Kernen en Woonlinie. De drie corporaties maken deel uit van het SWR-verband (samenwerkende woningcorporaties Rivierenland), maar hebben hun eigen woningtoewijzingsysteem voor het gebied Bommelerwaard.

3.2 kwetsbare doelgroepen

Ondanks dat de Bommelerwaard relatief een kleine subregio is heeft ook dit gebied te maken met problematiek op het gebied van onder andere verslaving, zorgmijders, huiselijk geweld, vervuiling, schulden, overlast en dak- en thuislozen. Ook zijn er, hoewel in kleine aantallen, tienermoeders en slachtoffers van loverboys. Ook lijkt er een toenemende aantal mensen te zijn die bij de gemeente of corporatie aanklopt, omdat zij dringend huisvesting nodig hebben vanwege echtscheiding of gedwongen verkoop van de woning. Het gaat dan bijna altijd om situaties waarin meer aan de hand is.

Er zijn weinig harde gegevens beschikbaar van mensen die gebruik maken van de maatschappelijke opvang. De meest concrete cijfers komen via Meldpunt Bijzondere Zorg, dat tot 1 januari 2012 een coördinerende rol vervulde voor de Bommelerwaard. Voor een overzicht van de beschikbare gegevens verwijzen we naar bijlage 5. Ook hebben we specifiek in kaart gebracht wat, naar verwachting, het aantal tienermoeders in de regio is (bijlage 6).

3.3 organisatorische inbedding

De organisatie van de OGGz/MO, en de daarbij horende financiering, in de subregio Bommelerwaard is lastig. Volgens de richtlijnen is het als volgt geregeld:

- Voor zorggerelateerde zaken hoort de Bommelerwaard bij de regio Den Bosch (WMO beleidsvelden 7.8 en 9). Den Bosch vervult formeel de rol van centrumgemeente voor de Bommelerwaard.
- Als het gaat om veiligheidsgerelateerde zaken hoort de Bommelerwaard bij de regio Rivierenland (veiligheidshuis).
- Daarnaast hebben gemeenten hun eigen verantwoordelijkheid in het kader van de uitvoering van de WMO prestatievelden 7, 8 en 9. Het gaat dan om met name preventie en ondersteuning.

In de praktijk ligt de situatie ingewikkelder. De twee gemeenten in de Bommelerwaard nemen deel aan de Regio Rivierenland, en betalen gedeeltelijk mee aan de OGGz/MO.

De centrumgemeente van Rivierenland, Nijmegen, financiert een belangrijk deel van het OGGz/MO uitvoeringsprogramma Rivierenland. De weigering van Den Bosch om dit naar rato te doen voor de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel brengt beide gemeenten in een lastig parket. Het gaat hierbij om een bedrag van ruim honderdduizend euro per jaar die dan op conto van de beide gemeenten zou komen. De keuze is dus om voor de voorzieningen in natura gebruik te maken van Den Bosch of om alsnog financiering te regelen voor het ontstane gat in Rivierenland. Beide varianten stuiten op problemen:

- De voorzieningen in Den Bosch lijken nog niet toegankelijk voor Maasdriel en Zaltbommel te zijn en zullen, als dat wel het geval is, waarschijnlijk van een prijskaartje voorzien worden. Over de formele openstelling van de opvangvoorzieningen voor de subregio bestaat geen duidelijkheid. De planning is verder dat de regiogemeenten, zoals de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel eind 2014 hun zorgmijders met een dubbele diagnose kunnen aanmelden bij het CvTB. Dit betekent echter wel dat zij hiervoor een financiële bijdrage moeten leveren. Hierover zijn nog geen afspraken gemaakt. Ook is er geen helderheid over de periode tot eind 2014.
- Beide gemeenten betalen een bijdrage aan de OGGz/MO in Rivierenland. Tot 2012 maakt de subregio Bommelerwaard gebruik van het Meldpunt Bijzondere Zorg, inclusief de coördinatie van het sociaal beheeroverleg in Zaltbommel, en van ketenregie en beleidsregie OGGz/MO. Vanaf 2012 kan men formeel alleen nog aanspraak maken op delen van het OGGz/MO pakket in Rivierenland, namelijk de aan de veiligheidsregio gebonden taken. Dit betreft met name gevallen van huiselijk geweld.

De gemeenten zijn in overleg met de OGGz/MO over de functies ketenregie, Meldpunt Bijzondere Zorg en de opvangvoorzieningen in Rivierenland en de kosten die daarmee gemoeid zijn. De inwoners van de Bommelerwaard kunnen nu geen gebruik maken van bijvoorbeeld de tussenvoorziening in Culemborg en het beschermd wonen project in Tiel. Ook is er geen duidelijkheid over het voorzitterschap van het MBZ in het sociaal beheeroverleg. De verwachting is dat er begin 2012 duidelijkheid komt over de keuzen die de beide gemeenten hierin gaan maken.

3.4 treden van de woonladder

Als we de woonladder Rivierenland als uitgangspunt nemen, worden de treden van de woonladder nu als volgt ingevuld in de Bommelerwaard:

1. Normaal wonen: De drie woningcorporaties voeren een actief beleid op het voorkomen van uitzetting. Bij huurachterstanden of overlastsituaties wordt er onmiddellijk geprobeerd tot oplossingen te komen. Hierbij wordt regelmatig bijvoorbeeld de sociale dienst, maatschappelijk werk (STMR) of een GGZ-organisatie ingeschakeld (meestal Iriszorg of Reinier van Arkel). Complexe situaties worden besproken in het Sociaal Beheeroverleg in de gemeente Zaltbommel. Dit zorgoverleg wordt voorgezeten en gecoördineerd door Meldpunt Bijzondere Zorg.
2. Tweede kansbeleid: Het komt nog niet tot nauwelijks voor dat er gebruik wordt gemaakt van het tweede kansbeleid. In principe ondersteunen de Kernen en Woonlinie de structuur zoals die in Rivierenland is opgezet. Verschil in aanpak is dat beide corporaties in het kader van het tweede kansbeleid zelf een tijdelijk huurcontract afsluiten met de huurder. In Rivierenland zit daar de zorgaanbieder RIBW tussen. Woningstichting Maasdriel geeft aan eigenlijk geen gebruik te maken van het tweede kansbeleid, maar wel allerlei acties onderneemt om, op individueel niveau, uitzetting te voorkomen.
3. Tussenvoorziening: Is niet aanwezig in de subregio. Er wordt wel aangegeven door diverse organisaties dat er behoefte is aan vormen van tijdelijk verblijf met begeleiding. Hierbij gaat het om de groep met complexe problematieken. Maar ook is er op dit moment geen voorziening voor andere vormen van tijdelijk wonen (bv. in geval van faillissementen, scheidingen e.d.). Woningstichting Maasdriel heeft aangegeven momenteel geen behoefte te hebben aan een dergelijke vorm van opvang, maar zich wel realiseert dat deze behoefte kan ontstaan doordat het aanbod in de regio aanwezig is.
4. Sociaal pensioen: Is niet aanwezig in de subregio. Klanten komen meestal terecht in de opvangvoorzieningen in Den Bosch, mits zij daar worden toegelaten. Er is geen behoefte aan een dergelijke voorziening in de eigen subregio. De doelgroep lijkt daar ook te klein voor.
5. Onderste trede van de woonladder: Er is geen voorziening aanwezig in de subregio voor deze doelgroep. Mensen verdwijnen vaak naar bijvoorbeeld een camping of gaan richting de grote stad. Slechts een hele kleine groep behoort tot deze categorie, maar hij is zeker wel aanwezig in de subregio. Er is ook een behoefte om deze groep te kunnen huisvesten. Ook in de buurregio's zijn nog geen voorzieningen aanwezig.

In de praktijk worden tot op heden probleemsituaties ad hoc en praktisch aangepakt. Partijen (en daar werkende personen) weten elkaar te vinden en zoeken in overleg met elkaar naar een goede aanpak. Dit is de kracht van de subregio, maar dit neemt niet weg dat er winst te behalen valt uit door ook op meer overstijgend niveau zaken met elkaar uit te wisselen, kwaliteit te verbeteren, en minder afhankelijk te zijn van individuele relaties en afspraken.

3.5 rollen en taken

Een groot aantal organisaties vervult een rol in de Bommelerwaard in het realiseren van een sluitend netwerk.

Gemeente: De gemeenten Zaltbommel en Maasdriel hebben regie, vangnet en toeleiding naar zorg vanuit de WMO als opdracht (prestatievelden 7, 8 en 9). Voor de OGGz/MO is er het besef dat daarvoor subregionale afstemming nodig is. Daarnaast zijn zij onder andere vanuit de sociale dienst betrokken bij schuldsanering, bijzondere bijstand en dergelijke. Verder maken de gemeenten prestatieafspraken met de woningcorporaties over diverse onderwerpen waaronder de kwetsbare doelgroepen.
Budget: WMO

Centrumgemeente Den Bosch: De verantwoordelijkheid voor de realisatie en begeleiding van opvang- c.q. zorgvoorzieningen in de subregio Bommelerwaard, ligt formeel bij de centrumgemeente Den Bosch. Gegeven het besluit van Den Bosch om dit niet lokaal te doen, maar in Den Bosch zelf, zou dit moeten betekenen dat er een goede toegang is naar deze voorzieningen. In de praktijk blijkt dat niet het geval te zijn. Wel is er in 2010 vanuit Den Bosch het verzoek gekomen, richting gemeenten in de regio, om enkele woningen beschikbaar te stellen voor maatschappelijke opvang (in brede zin), in het kader van de urgentie plusregeling. De reden hiervoor is, dat de eerder beschikbaar gestelde volume woningen door de corporaties in de gemeente Den Bosch niet voldoende was om in de vraag te voorzien.
Budget: WMO vanuit de provincie/Rijk

Corporaties: vormen de belangrijkste huisvesters van de kwetsbare doelgroepen. Binnen de subregio Bommelerwaard is Woonlinie werkzaam in de stad Zaltbommel en heeft daar ongeveer 1.600 woningen in haar bezit. De Kernen is voornamelijk actief in de landelijke omgeving tussen de Maas en Waal en bezit ongeveer 2.000 woningen in de gemeente Maasdriel en de dorpen van de gemeente Zaltbommel. Woningstichting Maasdriel is de kleinste corporatie binnen de subregio. Deze corporatie heeft rond de 1.000 woningen in haar bezit. Deze liggen verspreid over Kerkdriel, Velddriel, Hoenzadriel en Alem. De corporaties hebben in het KWP3 afspraken gemaakt voor het huisvesten van kwetsbare doelgroepen. Zij haken daarbij aan bij de afspraken die in de Regio Rivierenland zijn gemaakt, maar lopen aan tegen het feit dat zij te maken hebben met andere organisaties dan in Rivierenland en geen gebruik kunnen maken van de opvangvoorzieningen in de regio Rivierenland. Ook merken woningcorporaties op dat er inmiddels een brede groep is die een bijzonder beroep doet op de huurwoningen. Het gaat dan ook om ouderen (woonzorgindicatie), mensen met een urgentieverklaring of WMO en asielzoekers. In de Bommelerwaard is er sprake van relatief weinig woningmutaties per jaar en de doorstroom neemt door het op slot zitten van de woningmarkt en huidige regelgeving alleen maar af. De verhouding tussen 'reguliere' toewijzing en toewijzing aan bijzondere doelgroepen dient wel in verhouding te zijn. Als we woonzorgindicaties buiten beschouwing laten, ligt de verhouding tussen reguliere toewijzing en bijzondere toewijzing op 12 : 1.

Zorgaanbieders: leveren begeleiding, zorg en ondersteuning aan kwetsbare doelgroepen.

Belangrijke partij vanuit Den Bosch, georiënteerd op de gehele subregio Bommelerwaard, is Reinier van Arkel. Daarnaast spelen STMR (maatschappelijk werk), Novadic-Kentron (verslavingzorg) en, in beperkte mate, Iriszorg (dak- en thuislozen) een rol in de subregio. Ook twee organisaties voor mensen met een verstandelijke beperking, Cello en Prezzent, zijn actief in de begeleiding van mensen die ondersteuning nodig bij het zelfstandig wonen. MEE Gelderse Poort (vanuit de vestiging in Tiel) is de organisatie met als functie het bieden van ondersteuning, informatie en advies aan mensen met een beperking.

Sociaal Beheeroverleg: dit is een lokaal overleg waaraan (alle) relevante partijen vanuit de gemeente Zaltbommel deelnemen. Concreet worden hier specifieke casussen besproken. Het zorgoverleg wordt tot heden gecoördineerd vanuit de GGD/Meldpunt Bijzonder Zorg. Er is nog geen duidelijkheid over de situatie vanaf het tweede kwartaal 2012 en de rol van het voorzitterschap. In Maasdriel is er geen Sociaal Beheeroverleg.

Meldpunt Bijzondere Zorg: vervult op het moment de sleutelrol binnen subregio met betrekking tot kwetsbare doelgroepen en het samenbrengen van de verschillende partijen. Echter in het kader van de verschuivende verantwoordelijkheden richting Den Bosch, is het onduidelijk of de subregio Bommelerwaard gebruik kan blijven maken van het Meldpunt Bijzondere Zorg (behalve m.b.t. huiselijk geweld).

3.6 tijdelijk verblijf

Er is op dit moment in de Bommelerwaard geen voorziening voor tijdelijk verblijf. Mensen die een tijdelijke woonruimte zoeken, komen vaak op campings terecht. Het is moeilijk in te schatten hoe groot de doelgroep voor tijdelijk verblijf is. Zowel de gemeenten als corporaties ervaren dat er steeds vaker gevraagd wordt naar een tijdelijke of urgente woonruimte, terwijl de aanvrager niet in aanmerking komt voor de urgentieregeling of binnen de maatschappelijke opvang valt. De verwachting is dat als de economische crisis zal voortduren, deze groep verder zal toenemen. De grootte van de groep hangt sterk af van de definities die vooraf gesteld worden. Veruit de grootste groep die gebruik maakt of wil maken van tijdelijk woonvoorzieningen is de groep arbeidsmigranten. Binnen deze groep is een onderscheid te maken tussen de blijvers, de tijdelijke blijvers en de seizoensarbeiders. Beleid voor deze laatste doelgroep is in ontwikkeling.

4. Gewenste situatie

4.1 inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we de wenselijke toekomstige situatie. We starten met een voorstel voor de verdere invulling van de woonladder. Vervolgens wordt beschreven welke organisatorische en financiële randvoorwaarden daar voor nodig zijn. Hierbij merken we op dat er op de schaal van de Bommelerwaard de lijnen nu kort zijn, en de aanpak van probleemsituaties praktisch en concreet is. Dit zijn belangrijke waarden die behouden moeten blijven, die versterkt of ondersteund kunnen worden door de uitwerking van de Woonladder. De belangrijkste uitdaging in de Bommelerwaard zit vooral in het verkrijgen van helderheid over de organisatorische inbedding en het maken van heldere afspraken met de regio 's Rivierenland en/of Den Bosch.

4.2 de toekomstige woonladder in de Bommelerwaard

Tot op heden wordt er in de subregio Bommelerwaard door de betrokken partijen, gemeenten en woningcorporaties, nog geen actief beleid gevoerd met betrekking tot de Woonladder. Wel wordt er actief ingezet op het voorkomen van uitzettingen. Belangrijk in deze is dat in de maatschappelijke opvang situaties zo specifiek zijn, dat het zoeken naar op maat oplossingen, altijd van grootste belang is. Dit neemt niet weg dat het verstandig is om de maatschappelijke opvang met betrekking tot wonen binnen een kader te plaatsen. Op deze manier komt er meer helderheid over rollen, taken en financiën, kunnen de verantwoordelijkheden eerlijk gedeeld worden, de continuïteit worden gewaarborgd en kan er zorg worden gedragen dat er geen mensen tussen wal en schip vallen. Uiteindelijk zal in de praktijk besproken moeten worden welke oplossing het beste past in individuele situaties.

Binnen dit kader is een subregionaal sociaal beheeroverleg Bommelerwaard (dus uitbreiding van het huidige overleg) de juiste plek om tot afstemming te komen. Het is wenselijk om met het sociaal beheeroverleg ook een extra kwaliteitsslag te maken, door ook op cliëntoverstijgend niveau te kijken naar de koers die gevaren wordt, naar verbetering in de afstemming. Dit is een rol die bij een ketenregisseur thuishoort.

Normaal wonen

Alle drie de corporaties voeren zoals gemeld, een actief beleid in het voorkomen van uitzetting. Daar waar mogelijk en nodig worden andere partijen ingeschakeld als er sprake is van huurschulden, overlast, vervuiling, huiselijke problemen. Partijen weten elkaar gemakkelijk te vinden. In complexe situaties speelt het lokaal zorgoverleg een belangrijke rol in Zaltbommel. De wens is om dit overleg uit te breiden naar Maasdriel. Daarvoor is het nodig dat woningstichting Maasdriel, de gemeente Maasdriel en de wijkagent bij het overleg aansluiten. Daarnaast moet het voor iedereen helder zijn bij welke organisaties men terecht kan voor zorg en begeleiding.

De doelgroep die het hier betreft is gevarieerd. Met de huidige economische crisis is de verwachting dat er nog meer een toename zal komen van huishoudens waarbij problemen als schulden, werkloosheid, overmatig drankgebruik etc. aan de orde zijn.

Tot slot is er behoefte aan duidelijkheid over en overzicht van de verschillende vormen van woningtoewijzing: wie maakt er gebruik van het reguliere woningtoewijzingssysteem en wie van bijzondere vormen van woningtoewijzing, zoals de woonladder.

- Actie 1:   Uitbreiden sociaal beheeroverleg met partijen uit Maasdriel.
 Wie: De Kernen neemt initiatief, in overleg met woningstichting Maasdriel.
 Tijd: vanaf 2012
- Actie 2:   In kaart brengen van speelveld van partijen.
 Wie: Bloei Advies & Ontwikkeling
 Tijd: Uiterlijk 1 januari '12 (zie bijlage 2)
- Actie 3:   In schema zetten van verschillende vormen van woningtoewijzing aan 'normale' en bijzondere doelgroepen.
 Wie: Bloei Advies & Ontwikkeling
 Tijd: februari '12 (zie bijlage 3)

Tweede kans beleid

Op informele wijze wordt nu door twee corporaties al gewerkt met een tweede kans beleid. Het is wenselijk om tot een vorm te komen die door de drie corporaties op dezelfde wijze wordt benut, en waarbij het ook helder is wie welke rol en taak vervult. De convenanten en begeleidingsovereenkomsten uit Rivierenland kunnen daarvoor gebruikt worden. Een lokale inkleuring is mogelijk. Er dienen wel afspraken gemaakt te worden met een (of meerdere) zorgpartij om de begeleiding structureel te regelen. In eerste instantie wordt daarbij gedacht aan STMR en/of Reinier van Arkel.

Het gaat hier om een doelgroep waarbij de problemen al aardig hoog zijn opgelopen. Er is altijd sprake van een complexe situatie.

- Actie 4:   Afspraken maken tussen Reinier van Arkel, STMR, 3 woningcorporaties over tweede kansbeleid. Dit vastleggen in een convenant.
 Wie: woningcorporaties
 Tijd: 2012

Bijzondere bemiddeling

Dit is een verbijzondering van de stappen 'normaal wonen' en 'tweede kans beleid'. We gaan ervan uit dat met het goed organiseren van de bovenstaande treden, de trede 'bijzondere bemiddeling' ook ingevuld is.

Tussenvoorziening

Als we puur kijken naar de oorspronkelijke functie 'tussenvoorziening' dan hebben we het over een doelgroep waarvoor het goed is om tijdelijk op een andere plek op adem te komen, om van daaruit hun leven weer op de rit te krijgen. Het gaat dan om complexe situaties, maar ook kan gedacht worden aan tienermoeders, vrouwenopvang e.d.

Voorgesteld wordt om een kleinschalige tussenvoorziening te organiseren in de Bommelerwaard. We denken hierbij aan het beschikbaar stellen van 1 à 2 eengezinswoningen, waar steeds maximaal 3 cliënten tijdelijk kunnen wonen onder begeleiding van een maatschappelijke opvangorganisatie. Hierbij kan 1 huis specifiek bestemd worden voor tienermoeders, eventueel in combinatie met andere meisjes of vrouwen. De huisvesting dient kostenneutraal te zijn, dat wil zeggen dat de bewoners huur moeten betalen. Wel moet rekening worden gehouden met een stuk leegstandsrisico. Kosten voor begeleiding komen uit de WMO. Het ligt voor de hand om hierover afspraken te maken met Reinier van Arkel, om de begeleiding efficiënt in te kunnen zetten. Maar ook met de gemeenten moeten afspraken worden gemaakt omdat voor de begeleiding vaak een beroep zal worden gedaan op de WMO. In de tussenvoorziening kunnen mensen maximaal ½ jaar wonen, met een verlenging van maximaal ½ jaar. Knelpunt hierin is wel de in- en uitstroom. Hierover

moeten duidelijke afspraken gemaakt worden, om het dichtslippen van een dergelijk project te voorkomen.

Een globaal rekensommetje leidt er toe dat als je wilt zorgen voor uitstroom, hiervoor zo'n **4 tot 6 woningen** op jaarbasis beschikbaar moeten zijn. Dat is behoorlijk wat op de maat van de Bommelerwaard. We stellen voor om te starten met een experiment voor 2 jaar.

Actie 5: Op zoek naar een geschikte locatie voor een tussenvoorziening. Samenwerking tussen de corporaties. Afspraken vastleggen over in- en uitstroom. 1 erin betekent ook 1 woning voor uitstroom beschikbaar stellen. Structurele afspraken maken met gemeenten (WMO) en met een zorgaanbieder.
Wie: De Kernen, Woonlinie (en eventueel Woningstichting Maasdriel)
Tijd: 2012

Actie 6: (rekening houden met) beschikbaar stellen van woningen voor uitstroom uit de voorzieningen van de woonladder, uitgaande van 4 tot 6 woningen per jaar
Wie: de woningcorporaties
Tijd: 2012

Begeleid wonen / sociaal pension

De doelgroep hier betreft mensen die al dak- of thuisloos zijn of dreigen te raken. Gezien het kleine aantal cliënten, ligt het voor deze groep meer voor de hand om aan te sluiten bij /gebruik te maken van regionale voorzieningen. Gezien de huidige financiering en regelgeving zouden dat de voorzieningen in Den Bosch zijn. Gemeenten, centrumgemeente en de SMO zullen hierover heldere afspraken moeten maken, zodat mensen niet teruggestuurd worden naar de subregio. Een optie is om juist afspraken te maken met de voorzieningen in Rivierenland, maar dat zal betekenen dat de gemeente moet bijdrage in kosten die eigenlijk voor rekening van de gemeente Den Bosch zouden moeten komen. De kosten voor de individuele begeleiding zullen meestal via de AWBZ betaald worden.

Actie 7: Afspraken maken met centrumgemeente Den Bosch of met Regio Rivierenland voor het gebruik van opvangvoorzieningen.
Wie: gemeenten
Tijd: eerste kwartaal 2012

Onderste trede

Voor de onderste trede van de woonladder geldt dat we hier te maken hebben met een groep mensen die het niet lukt om zich aan te passen aan de normen van 'normaal' wonen en de eisen van de huidige maatschappij. Het is wenselijk om deze, naar verwachting kleine, groep op een geschikte plek te huisvesten in de subregio. Zowel in de regio Nijmegen als Rivierenland is informatie vergaard rondom deze vorm van huisvesting. Het is in de praktijk lastig om een geschikte locatie voor deze doelgroep te vinden. Het pleit ervoor om in een aparte werkgroep deze vorm van huisvesting verder uit te werken op de schaal van de Bommelerwaard en binnen de mogelijkheden van het gebied en zo mogelijk af te stemmen of samen te werken met de initiatieven in Rivierenland.

De kosten voor een dergelijk project zullen gedragen moeten worden door gemeenten en corporaties vanuit de wetenschap dat de financiële opbrengsten niet opwegen tegen de verwachte kosten (afhankelijk van de locatie en type huisvesting), maar dat de winst zit in bijvoorbeeld het voorkomen van overlastproblemen. De kosten voor begeleiding komen uit de WMO, maar vaker nog uit de AWBZ.

Actie 8: Werkgroepje (2 of 3 personen) onderste trede instellen en op zoek gaan naar geschikte locatie.
Wie: De Kernen, Woonlinie en Woningstichting Maasdriel i.s.m. OGGz/MO
Tijd: 2012

4.2 voorwaarden

Om de Woonladder goed vorm te geven, zijn een aantal randvoorwaarden van belang:

organisatie

- De gemeenten zullen een keuze moeten maken, en de daarbij horende financiële consequenties dragen, in de regio waarbij men aansluit. Ook moet dan helder wordt vastgelegd van welke functies, diensten en voorzieningen men gebruik kan maken. Gezien de huidige situatie, waarbij er een duidelijke coördinerende rol vervuld wordt vanuit Rivierenland (ketenregie en MBZ) en er onduidelijkheid is over de rol van Den Bosch, raden we aan om voorlopig, minimaal 2 jaar, aan te sluiten bij de Regio Rivierenland.
- het Meldpunt Bijzondere Zorg vervult een belangrijke rol in de OGGz/MO in de Bommelerwaard. Deze functie moet behouden blijven. Op termijn is een overgang naar Den Bosch mogelijk, maar pas als er duidelijke afspraken zijn over rol- en taakverdeling.
- Het voorstel is om het huidige Sociaal Beheeroverleg uit te breiden met Maasdriel.
- Het sociaal beheeroverleg heeft primair een taak in het coördineren van de hulp bij cliënten. Een kwaliteitsslag kan gemaakt worden door meer op beleidsniveau/ afstemmingsniveau tot afspraken te komen.
- Het ontbreekt nu aan een duidelijk punt, vooral op gemeentelijk niveau, waar overzicht is over alle ontwikkelingen, lijntjes gelegd kunnen worden, die afspraken vastlegt en zorg is voor een kwaliteitsverbetering. Voorgesteld wordt om een coördinator aan te stellen die werkt in opdracht van beide gemeenten en een duidelijke taakopdracht krijgt. Voorgesteld wordt dat deze functie een gezamenlijke functie is van gemeenten en corporaties.
- daarnaast is het van belang om te komen tot een duidelijke "uitvoerder" c.q. "drager" van de Woonladder in de subregio. Zoals dat in Rivierenland het geval is met betrekking tot RIBW Nijmegen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan Reinier van Arkel en/of STMR.
- Op dit moment is het niet logisch om woningen ter beschikking te stellen voor de urgentie plusregeling in Den Bosch. Het is belangrijk dat er dan eerst helderheid komt over de toegankelijkheid van de opvangvoorzieningen voor de Bommelerwaard.

financiën

Er moeten afspraken gemaakt worden over de kosten voor het optuigen van de woonladder. Maar dat is pas mogelijk als er helderheid is over de afspraken die de gemeenten maken met de Regio Rivierenland en/of Den Bosch. Daarna is duidelijk op welke voorzieningen men kan terugvallen in de regio en wat men in de eigen subregio moet organiseren.

We kunnen het als een gegeven beschouwen dat centrumgemeente Den Bosch geen middelen overhevelt naar de (sub)regio, maar deze in de stad inzet. Dat betekent dat de kosten voor de invulling van de woonladder in de Bommelerwaard gedragen worden door de lokale partners, te weten gemeente, woningcorporaties en zorginstellingen. Concreet betekent dit dat investeringen in huisvesting (bv. aankopen van een voorziening voor tijdelijk wonen) gedaan moeten worden door de corporatie(s), waarbij zij de verantwoordelijkheid dragen voor de verhuur en risico's op leegstand. De kosten voor begeleiding komen te liggen bij de zorgorgani-

saties, waarbij de klanten een WMO- of AWBZ-indicatie moeten krijgen. De gemeente is daarbij verantwoordelijk voor de kosten die onder de WMO vallen en waarvoor een helder beleid aanwezig moet zijn.

Tot slot zijn er de kosten voor de ontwikkeling, de kosten voor Meldpunt Bijzondere zorg (MBZ), sociaal beheer overleg en de kosten voor de eventuele inzet van een ketenregisseur of coördinator. De inzet van menskracht dient voor rekening van de eigen organisaties te komen. Het ligt voor de hand dat de inzet van MBZ gedragen blijft worden door de gemeenten, inclusief daarin het voorzitterschap van het sociaal beheer overleg. Aangeraden wordt dat gemeenten en corporaties gezamenlijk bijdrage aan de kosten voor een coördinatorfunctie.

overig

- Het is wenselijk als er een sociaal rapport opgesteld wordt en er meer gestructureerd informatie verzameld wordt over kwetsbare doelgroepen, huisvesting, urgentieregeling et cetera. Hierdoor is het mogelijke om beleid en uitvoering beter af te stemmen op basis van concrete cijfers en gegevens.

4.3 kortdurend verblijf

Het is zinvol om een vorm van kortdurend verblijf in de subregio op te zetten. We gaan er daarbij van uit dat de corporaties de investeerders en beheerders zijn. Het concept dient minimaal kostenneutraal te zijn. Daarvoor zal een businesscase opgesteld moeten worden.

Het is moeilijk in te schatten hoe groot de behoefte is aan een dergelijke voorziening. Er zal een keuze gemaakt moeten worden wie tot de doelgroep behoort. Een dergelijke voorziening is vrij eenvoudig vol te krijgen als ook arbeidsmigranten hierin een plek krijgen. Er zijn goede voorbeelden in het land van dergelijke voorzieningen waarin doelgroepen volop gemixt door elkaar wonen. De volgende stappen zullen gemaakt moeten worden:

- wie/welke partijen doen er mee in de ontwikkeling van een kortdurend verblijf
- keuze maken in doelgroepen en criteria
- op zoek naar een geschikte locatie
- businesscase maken
- afspraken maken over kosten, beheer, huurprijzen

Door dat het momenteel moeilijk is in te schatten hoe groot de behoefte zal zijn, is het voorstel om te beginnen met het aanbieden van een beperkt aantal plaatsen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan ongeveer 5 tot 10 plekken. Het is van belang dit aanbod flexibel in te zetten. Op basis van de werkelijke behoefte en het type vragen kan de instroom verder geregeld worden. Hoe soepeler de regels, hoe gemakkelijker het is om dit type woningen vol te krijgen.

4.4 actiepunten

Hier onder volgt een schematisch overzicht van de verschillende actiepunten in het kader van de realisatie van de Woonladder in de Bommelerwaard. In het verlengde van deze activiteiten staan op de volgende pagina de belangrijkste voorwaarden schematisch weergegeven.

Activiteitentabel Woonladder					
	actiepunt	initiatiefnemer/ trekker	betrokken partijen	wan- neer	Financiers
1.	Uitbreiden sociaal beheer- overleg met partijen uit Maasdriel.	De Kernen neemt initiatief, in overleg met Woningstichting Maasdriel.	De Kernen, Woningstichting Maasdriel, Meldpunt Bijzonde- re Zorg, zorgaanbieders en gemeente Zaltbommel en Maasdriel.	vanaf 2012	Alle betrokken par- tijen (uren) en ge- meente (coördinatie)
2.	In kaart brengen van speel- veld van partijen.	Bloei Advies & Ont- wikkeling.	Project- en stuurgroep	Uiterlijk 1 januari 2012	
3.	In schema zetten van ver- schillende vormen van wo- ningtoewijzing.	Bloei Advies & Ont- wikkeling	Project- en stuurgroep	Uiterlijk Februari 2021	
4.	Afspraken maken tussen Reinier van Arkel, STMR en de drie woningcorporaties (De Kernen, Woonlinie en Woningstichting Maasdriel) over tweede kansbeleid. Dit vastleggen in een conve- nant.	De Kernen, Woonli- nie en Woningstich- ting Maasdriel.	Reinier van Arkel, STMR, De Kernen, Woonlinie en Woning- stichting Maasdriel.	2012	Zorgpartijen en wo- ningcorporaties (juri- disch advies)
5.	Op zoek naar een geschikte locatie voor een tussenvoor- ziening. Daarnaast afspraken vastleggen over in- en uit- stroom en structurele af- spraken maken met ge- meenten (Wmo) en met zorgaanbieder(s).	Samenwerking tus- sen Woonlinie en De Kernen	Woonlinie, De Kernen, Wo- ningstichting Maasdriel, zorg- aanbieders, de gemeenten Zaltbommel en Maasdriel.	2012	Gemeenten (Wmo) en woningcorpora- ties (wonen)
6.	Beschikbaar stellen van wo- ningen voor uitstroom, uit- gaande van 4 tot 6 per jaar	Woningcorporaties	Woningcorporaties	2012	
5.	Afspraken maken met cen- trumgemeente Den Bosch of met Regio Rivierenland over het gebruik van opvangvoor- zieningen.	Gemeenten	Gemeenten en centrumge- meente(n)	eerste kwartaal 2012	Gemeenten en cen- trumgemeente(n)
6.	Werkgroepje onderste trede instellen en op zoek gaan naar een geschikte locatie.	De Kernen, Woonli- nie en Woningstich- ting Maasdriel.	De Kernen, Woonlinie en Wo- ningstichting Maasdriel i.s.m. OGGz/MO.	2012	[nog nader de bepa- len]
7.	Coördinator aanstellen die werkt in opdracht van beide gemeenten die o.a. afspra- ken vastlegt en zorg draagt voor kwaliteitsverbetering.	Gemeenten i.s.m. woningcorporaties	De Kernen, Woonlinie, Wo- ningstichting Maasdriel, de gemeente Zaltbommel en Maasdriel.	2012	Gemeenten (en wo- ningcorporaties)
8.	Komen tot een duidelijke "uitvoerder" c.q. "drager" in de zorg van de Woonladder in de Bommelerwaard.	Gemeenten en wo- ningcorporaties	De Kernen, Woonlinie, Wo- ningstichting Maasdriel, de gemeente Zaltbommel en Maasdriel en zorgpartij.	2012	

Activiteitentabel Woonladder					
	actiepunt	initiatiefnemer/ trekker	betrokken partijen	wan- neer	Financiers
9.	Gezamenlijk afspraken maken over de kosten voor het optuigen van de Woonladder in de Bommelerwaard.	Gemeenten en woningcorporaties	De Kernen, Woonlinie, Woningstichting Maasdiel, zorgaanbieders, Meldpunt Bijzondere Zorg, de gemeente Zaltbommel en Maasdiel + OGGz/Mo.	2012	Gemeenten en woningcorporaties
10.	Opstellen van een sociaal rapport.	Gemeenten	Gemeente Zaltbommel en Maasdiel, De Kernen, Woonlinie, Woningstichting Maasdiel en zorgaanbieders	2012	Gemeenten
11.	Gestructureerde informatie verzameling m.b.t. doelgroepen, huisvesting, urgentieregeling etc.	Gemeenten en woningcorporaties	De Kernen, Woonlinie, Woningstichting Maasdiel, zorgaanbieders, de gemeente Zaltbommel en Maasdiel.	2012	Sociaal beheeroverleg
	Project opzetten voor shortstay	De Kernen en Woonlinie.	Gemeente	2012 / 2013	woningcorporaties

Bijlage 1: lijst met afkortingen

AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
CvTB	Centrum voor Trajectbegeleiding en Bemoezorg
GGD	Gemeentelijke (of Gemeenschappelijke) Gezondheidsdienst
OGGz	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
KWP3	Kwalitatief Woonprogramma 2010-2019
MBZ	Meldpunt Bijzondere Zorg
MEE	Ondersteuning bij leven met een beperking
MO	Maatschappelijke Opvang
RIBW	Regionale Instelling voor Begeleiding en Wonen
SMO	Stichting Maatschappelijke Opvang
STMR	Stichting Thuiszorg en Maatschappelijk werk Rivierenland
SWR	Samenwerkende Woningcorporaties Rivierenland
VB	Verslavingsbegeleiding
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Bijlage 2: relatieschema

Het betreft hier partijen die een rol vervullen in de maatschappelijke opvang / OGGz in de regio's Rivierenland en/of Den Bosch.

Regio Rivierenland

(zorg)partijen	Functie/ verantwoordelijkheid	Samenwerking				
		De Kernen	Woonlinie	Woningstichting Maasdriel	Zaltbommel	Maasdriel
Meldpunt Bijzondere Zorg (GGD/OGGZ/MO)	<i>Info/ advies, begeleiding sociaal beheeroverleg (coördinatie). Functie eindigt deels per 1-3-2012, behalve mbt veiligheid.</i>	x	x	x	x	x
OGGz/MO (GGD)	<i>Ketenregie, projectgroep</i>	x	x	x	x	x
RIBW	<i>Beschermde wonen Uitvoering begeleiding van Woonladder</i> - tweede kans - tussenvoorziening - begeleiding wonen/sociaal pensioen	x				
Iriszorg	<i>Dak- en thuislozen, verslavingszorg</i>		x		x	x
PATCH	<i>Biedt hulp aan jongeren tussen de 15 en 25 jaar</i>				x	x
Stichting Prezzent	<i>Zorg en wonen voor verstandelijk gehandicapten</i>		x		x	x
Zorgcentrum de Betuwe	<i>Urgentieverklaring</i>		x			
De Gelderse Roos/Pro Persona	<i>GGZ</i>	x		x		x
MEE Gelderse poort	<i>Info, advies en begeleiding mensen met een beperking</i>				x	x
STMR	<i>Maatschappelijk werk en thuiszorg</i>	x	x	x	x	x
Hera	<i>Vrouwenopvang</i>				x	x
Nijmegen (centrumgemeente)	<i>WMO. Excl. subregio Bommelerwaard.</i>					

Regio Den Bosch

(zorg)partijen	Functie/ verantwoordelijkheid	Samenwerking				
		De Kernen	Woonlinie	Woningstichting Maasdriel	Zaltbommel	Maasdriel
Centrum voor Trajectbegeleiding	<i>Bemoeizorg. Op het moment kunnen de inwoners van de Bommelerwaard hier nog geen beroep doen. De bedoeling is dat dit vanaf 2014 mogelijk is.</i>					
Reinier van Arkel	<i>Ambulante begeleiding en ondersteuning</i>	x	x	x	x	x
SMO Den Bosch	<i>Biedt opvangvoorzieningen (dak- en thuislozen etc.)</i>					
Juvans	<i>Maatschappelijk werk en dienstverlening voor jongeren</i>					
Novadic Kentron	<i>Verslavingszorg</i>			x		
Brabant Zorg	<i>Thuiszorg</i>	x		x		x
Den Bosch (centrumgemeente)	<i>Centrumgemeente (WMO) voor o.a. subregio Bommelerwaard. Niet duidelijk van welke voorzieningen de regiogemeenten gebruik mogen maken.</i>					
Stichting Hoek	<i>Vrouwenopvang</i>			x		
Stichting Cello	<i>zorg en dienstverlening voor mensen met een verstandelijke beperking</i>	x	x	x		x

Bijlage 3: overzicht vormen van woningtoewijzing

Overzicht: vormen van woningtoewijzing

	permanent verblijf / vrije keuze woningzoekende		permanent verblijf / geen vrije keuze woning- zoekende overige bijzondere doelgroepen	permanent en tijdelijk: woonladder oGGZ/MO	tijdelijk: short-stay / semi-urgent
	reguliere woningzoekenden	zorg (woonzorgindicatie / WMO)			
doelgroepen / problematiek		ouderen	urgenten	multiproblematiek:	arbeidsmigranten
		verstandelijk gehandicapten	statushouders	- <i>schulden</i>	scheiding (+ problematiek)
		lichamelijk gehandicapten		- <i>huiselijk geweld</i>	mensen die tijdelijk hun huis moeten verlaten
		psychiatrische beperking		- <i>overlast</i>	kenniswerkers
				- <i>vervuiling</i>	faillissementen
		scheiden wonen en zorg		- <i>verslaving</i>	gedwongen verkoop woning
				- <i>psychische beperking</i>	
				tiernermoeders	
				slachtoffers lover-boys	
huisvesting via of naar	woonruimte-verdeelsysteem	zorgwoningen / woonzorg-complex	buiten woonruimte- verdeel-systeem	tweede kansbeleid	hotel/kamerbewoning
				tussenvoorziening	
				sociaal pension	
				skaeve huse	
uitstroom				reguliere woningmarkt of volgende trede woonladder	uitstroom reguliere markt

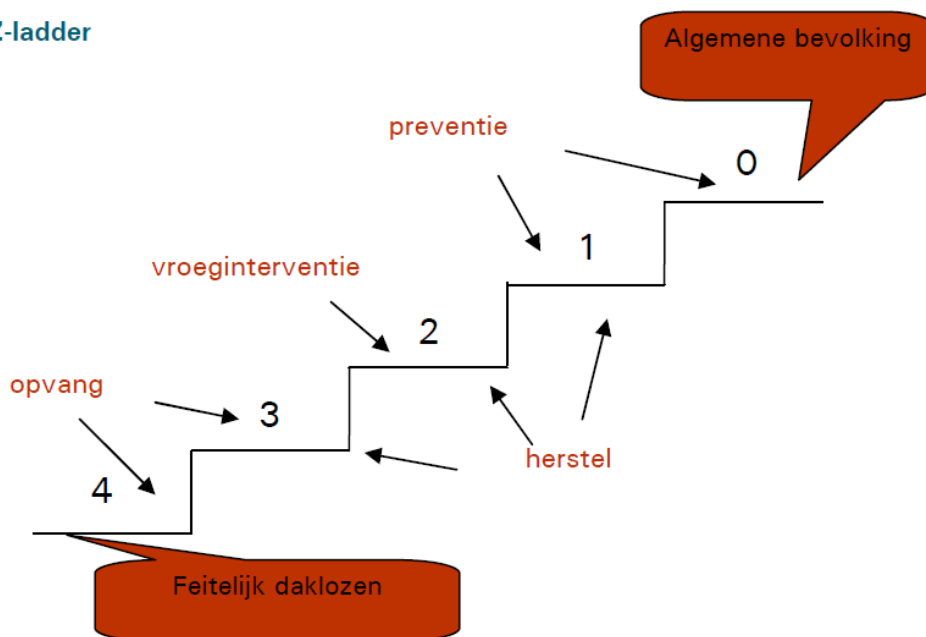

Bijlage 4: OGGZ- en regionale woonladder

1. Algemeen

Prof. Dr. J. Wolf¹ heeft in 2006 de algemene OGGz-ladder ontwikkeld. Deze ladder is ontwikkeld om inzichtelijk te maken dat de OGGz doelgroep zeer breed is en dat de complexiteit van de problemen verschillend is. De OGGz-ladder bestaat uit vijf treden en is gericht op het proces van sociale in- en uitsluiting van kwetsbare burgers.

OGGZ-ladder

- *Nul trede*

De nulde trede stelt de algemene bevolking voor. Doorgaans is er op deze trede sprake van een adequate interactie tussen individu en omgeving, van relatief goede gezondheid en actieve maatschappelijke participatie. Zelfzorg en mantelzorg vol-
doen, ook bij en na tegenslag. Interventies op dit niveau (collectieve preventie) be-
staan onder meer uit voorlichting en gezondheidsbevordering.

- *Eerste trede*

Bij de eerste trede gaat het om uiteenlopende risicogroepen waarbij sprake is van een stagnerende interactie tussen individu en omgeving, een haperende zelfredzaamheid en verminderd welzijn. Desondanks blijven de problemen, vaak ook vanwege omgevingssteun, (nog) binnen de perken. Preventieve activiteiten, ook op het individu gericht, kan verder achterop raken helpen voorkomen.

- *Tweede trede*

Op de tweede trede bewegen mensen bij wie de problemen in ernst en zwaarte toenemen, zich uitstrekken over meer en meer leefgebieden en langer aanhouden. Steun uit de omgeving staat meer en meer onder druk en kan op termijn verdwijnen. De kwaliteit van leven neemt af. Situaties kunnen van tijd tot tijd vanwege opstapelende problemen, ingrijpende levensgebeurtenissen en (chronische) stress escaleren. Op deze trede zijn er ook kwetsbare mensen die weer proberen aan te haken en te herstellen na vanwege hun meervoudige problemen aangewezen te zijn geweest op institutionele zorg, crisisinterventie en langdurige zorg.

¹ Wolf J. (2006); handreiking OGGz in de WMO, Nijmegen: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

- *Derde trede*

De derde trede komt in beeld als kwetsbare personen aangewezen raken op institutionele zorg (opvang, psychiatrisch ziekenhuis, gevangenis) vanwege uiteenlopende, vaak meervoudige problemen. Het verblijf is in principe tijdelijk, maar kan ook langdurig zijn.

- *Vierde trede*

Op de vierde trede hebben kwetsbare personen de bodem van het bestaan geraakt. Zij voorzien niet in eigen onderdak, maar kunnen of willen evenmin gebruik maken van opvangvoorzieningen. Deze zogenaamde feitelijk dakloze mensen overnachten op straat, vinden tijdelijk onderdak bij vrienden of familie, of komen bij de nacht-opvang. Hier is zorg op straat van belang.

2. Regionale woonladder

De regionale woonladder in Rivierenland is een variant op de algemene OGGz-ladder die door prof. Wolf ontwikkeld is en richt zich specifiek op het aspect 'wonen en verblijf'. De uitwerking is neergelegd in het Uitvoeringsprogramma OGGz/MO Regio Rivierenland 2008-2011. deze regionale woonladder is te benoemen als: "*Een samenhangende en sluitende keten van woon- en opvangvoorzieningen, die er toe moeten leiden dat niemand meer onvrijwillig dakloos is*".

Ambities:

- Een gerealiseerde woonladder met een strak geregisseerde doorstroming, samenhangend beleid op dit punt.
- Bewaking van het uitgangspunt "niemand over de schutting".
- Zicht op oorzaken uitval per niveau en gerichte acties ter zake.
- Afspraken vastgelegd.

De regionale woonladder van Regio Rivierenland kent de volgende treden:

Trede 1: Normaal wonen

Dit is het normaal wonen, de laatste fase van de woonladder. Het kan ook het begin betekenen wanneer mensen uit hun woning gezet worden. De afspraak die is gemaakt met woningcorporaties is dat zij huisuitzettingen terugdringen (Staande afspraak SWR-OGGz/MO).

Trede 2: Tweede kansbeleid

Zorgconvenant, wordt binnenkort getekend. Op het moment dat een ontruiming mogelijk is, is er een mogelijkheid om onder strikte voorwaarden een tweede kans aan te bieden. De huurder krijgt een huurovereenkomst onder strikte voorwaarden waaronder een begeleidingstraject. Woningcorporaties bekijken samen met het Meldpunt Bijzondere Zorg of iemand in aanmerking komt voor een tweede kans. Uitgangspunt is dat de tweede kans ook daadwerkelijk waargemaakt wordt. Het tweede kans traject wordt vastgelegd in een driepartijen woonbegeleidingsovereenkomst.

Trede 3: Bijzondere bemiddeling

Staand beleid, bij woningtoewijzing worden sociale- en medische factoren meegewogen waardoor er sprake is van urgentie.

Trede 4: Tussenvoorziening (tijdelijk wonen)

In Culemborg in tijdelijke woning in gebruik. Definitieve huisvesting eind 2011 gereed. De tussenvoorziening houdt in dat er een tijdelijke woonplek voorhanden is. Aan deze woonplek is begeleiding gekoppeld. Het uitgangspunt is dat na een halfjaar de desbetreffende persoon kan uitstromen om normaal te gaan wonen.

Trede 5: Sociaal pension / begeleid wonen

Tiel in ontwikkeling, eind 2011 gereed. Het sociaal pension is een beschermde woonvorm.

Trede 6: Onderste trede woonladder

In voorbereiding. Onder deze trede valt een groep mensen waar men eigenlijk geen raad mee weet. Uitzicht op verbetering is er bij deze groep vrijwel niet meer. Als er toch sprake is van een positief vooruitzicht dan kan deze persoon natuurlijk doormoeten in de woonladder. Bij de meeste personen is dit niet mogelijk, hier moet het probleem dat er speelt beheersbaar worden gemaakt.

Overige zaken:

- Financiële kaders: AWBZ, WMO
- Bestuurlijke verantwoordelijkheid: Stuurgroep OGGz/MO en Regiogemeenten

Bijlage 5: kwantitatieve gegevens

Meldpunt Bijzondere Zorg Rivierenland, meldingen 2010

Gemeente	Bijzondere zorg	Huiselijk geweld	Loverboy	Zorgmijder in zorg	Eindtotaal
Maasdriel	7	13	1		21
Zaltbommel	18	17	3		38
Totale regio Rivierenland/ Bommelerwaard	192	171	8	7	378

Meldingen IVT (interventieteam/bemoeizorg) Rivierenland 2010

Dit zijn meldingen die binnen zijn gekomen bij Meldpunt Bijzondere Zorg die zo complex zijn dat ze niet naar normale zorginstellingen kunnen worden doorgeleid.

Nieuwe meldingen 2010

Gemeente	melding IVT	afgesloten	Eindtotaal
Maasdriel	1		1
Zaltbommel	3	1	4
Totale regio Rivierenland/ Bommelerwaard	26	14	40

Meldingen loverboyproblematiek

Tot begin oktober 2011 zijn er in totaal acht casussen gemeld met betrekking tot loverboyproblematiek in Rivierenland. Twee van deze meldingen hadden betrekking op eerder gemelde zaken. Vanuit Zaltbommel waren er twee casussen gemeld en vanuit in Maasdriel één.

Meldingen Veiligheidshuis Rivierenland

Hieronder volgt een overzicht van de meldingen die zijn binnen gekomen bij het Veiligheidshuis in Rivierenland.

Meldingen 1 december 2011

Gemeente	Veelplegers	Huiselijk geweld	Recidive huis. gew.	ex-gedetineerden	Slachtofferhulp (divers)
Maasdriel	1	25	+ 10 (waarvan 2 huisverbod)	3	122
Zaltbommel	4	53	+ 11 (waarvan 3 huisverbod)	5	120

Meldingen Iriszorg

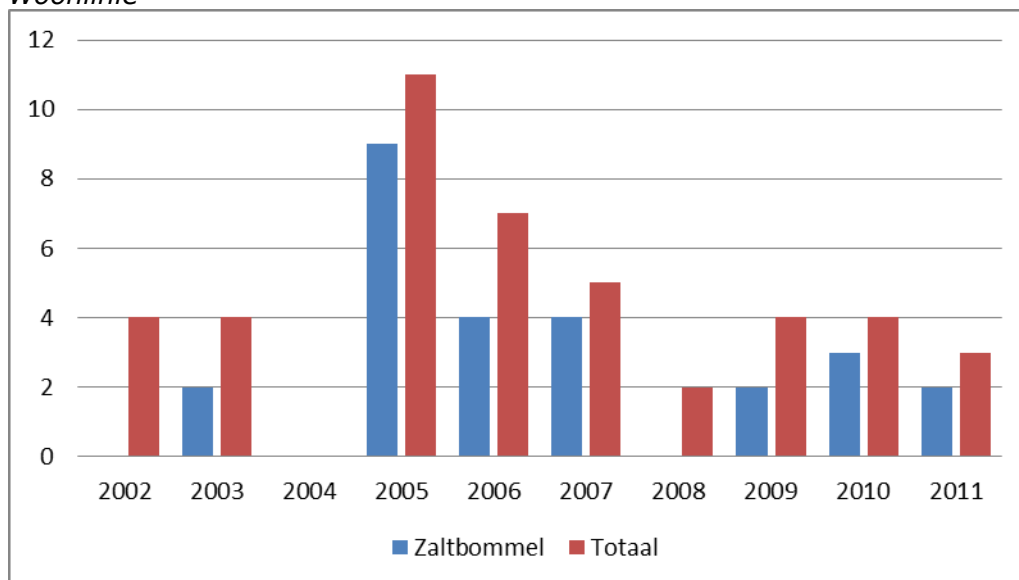
In 2010 waren er 3 meldingen uit Zaltbommel (en geen uit Maasdriel/ totale regio 122). Dit zijn mensen die dakloos worden of zijn. Meestal lukt het om voor deze mensen tot een oplossing te komen. Voor de harde kern is vanaf 2012 het begeleid wonen in Tiel beschikbaar. Dit geldt niet voor mensen die daarvoor te gedragsgestoord zijn. In Rivierenland zijn er gemiddeld zo'n 80 tot 100 dak- en thuislozen. De harde kern daarvan bestaat uit zo'n 35 - 40 personen.

Van de overige kwetsbare groepen zijn geen cijfers bekend.

De gemeente horen een sociaal rapport te hebben met daarin cijfers over multiproblematiek. Deze rapportage is er niet in beide gemeente. Hierdoor ontbreekt het aan cijfers waarop gestuurd kan worden.

Ontruimingen

Woonlinie

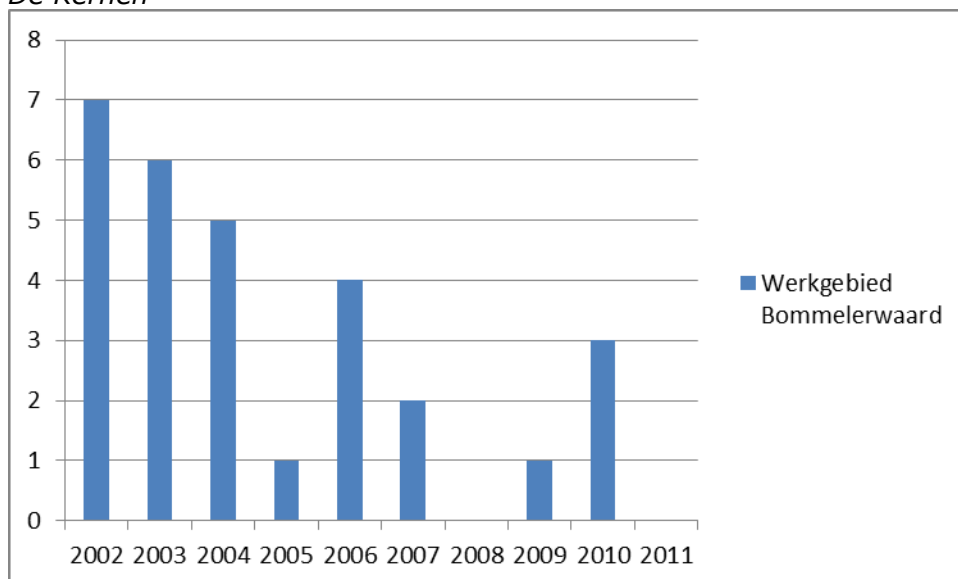

Bovenstaande grafiek geeft inzicht in het aantal ontruimingen bij Woonlinie. Hierbij is specifiek gekeken naar het werkgebied Zaltbommel en het totale werkgebied van de woningcorporatie. Van het jaar 2004 zijn geen gegevens beschikbaar.

Over het geheel genomen blijkt dat de meeste ontruimingen in Zaltbommel zijn geweest, in vergelijking met het totale werkgebied van Woonlinie. Alleen 2008 en 2002 waren hierop een uitzondering, in beide jaren hebben er geen ontruimingen in Zaltbommel plaatsgevonden.

De meest voorkomende oorzaak voor de ontruimingen die Woonlinie heeft uitgevoerd was huurachterstand.

De Kernen

Bovenstaande tabel geeft inzicht in het aantal ontruiming bij de Kernen. Hierbij is specifiek gekeken naar het werkgebied Bommelerwaard. Van het jaar 2011 zijn op dit moment nog geen gegevens beschikbaar. In 2008 hebben er geen ontruiming plaatsgevonden. Over het geheel genomen is er een dalende trend waar te nemen in het aantal ontruiming vanaf 2002 tot 2009. Tussen 2009 en 2010 is er sprake van een toename van het aantal ontruiming van 1 naar 3 op jaarbasis. Huurachterstand is ook bij De Kernen de meest voorkomende reden voor de ontruiming die zijn uitgevoerd.

Woningstichting Maasdriel

In deze zelfde periode, van 2002 t/m 2011, hebben er bij Woningstichting Maasdriel 4 ontruiming plaatsgevonden. 2 hiervan waren op basis van een huurachterstand.

Bijlage 6: Tienermoeders in Bommelerwaard

De groep tienermoeders wordt hier specifiek benoemd. Voor de woningcorporaties is het een vraag of zij specifieke aandacht aan deze groep moeten besteden. Het ontbreekt daarbij aan relevante gegevens over behoefte en aantallen. In onderstaande paragraaf gaan we in op de kengetallen over deze doelgroep.

Over het geheel genomen komen tienermoeders in Nederland maar in zeer beperkte omvang voor. In het rapport 'Kinderen in Tel Databoek 2010', van het Verwey-Jonker Instituut wordt geconcludeerd dat het aantal nieuwe tienermoeders de afgelopen jaren flink is gedaald. Zo was in 2008 0,64% van het totale aantal vrouwen van 15 t/m 19 jaar tienermoeder, waar dit in 2000 0,88% was. Concreet betekent dit dat Nederland in 2008 3.153 tienermoeders telde.

Volgens het CBS kan deze daling voor het overgrote deel verklaard worden door de daling van het aantal tienermoeders onder niet-westerse allochtonen. Zo is het geboortecijfer bij Turkse en Marokkaanse tieners nagenoeg gelijk aan dat van de autochtone tieners. Bij de Antilliaanse tienermoeders daalt het geboortecijfer licht. Toch was dit cijfer in 2007 nog steeds 8 keer zo groot als dat van de autochtone tienermeisjes.

Subregio Bommelerwaard

In de subregio Bommelerwaard is het aantal tienermoeders nog lager dan gemiddeld in Nederland. Naar verwachting heeft dit te maken met het kleine aantal inwoners van Antilliaanse en Surinaamse afkomst.

Tabel 1: Aantal moeders in de leeftijd van 15 t/m 19 jaar als percentage van het totaal aantal vrouwen in de leeftijd van 15 t/m 19 jaar (2008)

	%
Gelderland	0,54%
Maasdriel	0,47%
Zaltbommel	0,43%

Gebaseerd op de cijfers van het CBS waren er in 2008 1.459 inwoners van 15 tot 20 jaar in Maasdriel en 1.740 in Zaltbommel. Ervan uitgaand dat ongeveer 49% in die leeftijdscategorie een meisje is waren er respectievelijk 715 meisjes in Maasdriel en 853 meisjes in Zaltbommel. Wanneer een koppeling wordt gemaakt met het eerste tabel, komen we op een geschatte omvang van 7 tienermoeders in totaal in de Bommelerwaard (2008).

Tabel 2: geschatte omvang tienermoeders in Bommelerwaard

	Inwoners van 15 tot 20 jaar (2008)	Aantal meisjes	Aantal tienermoeders
Maasdriel	1.459	715	3
Zaltbommel	1.740	853	4

De verwachting is dat het grootste gedeelte van deze groep wordt opgevangen door de eigen familie. Het is niet duidelijk welk aantal een beroep zal doen op huisvesting (al dan niet zelfstandig, met begeleiding) via de woningcorporatie.

[Bovenstaande info afkomstig van Verwey-Jonker Instituut, 2010]